

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o výchovno-vzdelávacích výsledkoch a dochádzke žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných a stredných školách v SR v školskom roku 2007/2008

Cieľom úlohy so zvýšenou pozornosťou bolo zistiť údaje o počte žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ich dochádzke, výchovno-vzdelávacích výsledkoch a účasti na krúžkovej a mimoškolskej činnosti. Úloha vyplynula z Koncepcie výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov.

Základné školy

Úloha sa plnila v rámci komplexných inšpekcí na **234** základných školách (ZŠ), čo predstavuje 10,38 % zo siete ZŠ v SR. Z celkového počtu škôl bolo **12** neštátnych, z toho **1** súkromná a **11** cirkevných škôl. S vyučovacím jazykom maďarským bolo **31** škôl a **3** s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským.

Kontrolované školy navštevovalo celkom **60 226** žiakov, z toho bolo **5 371** žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP), čo predstavuje 8,91 % (tabuľka č. 1). Najvyššie percento žiakov zo SZP evidovali v školách Prešovského kraja, 29 škôl navštevovalo 1 347 žiakov zo SZP (17,60 %). V Košickom kraji v 29 školách bolo 1 090 (15,44 %) a v 41 školách Banskobystrického kraja 1 625 (14,59 %) žiakov zo SZP.

Tabuľka č. 1

kontrolované základné školy		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	% z počtu žiakov
celkom v SR		234	60 226	5 371	8,91 %
kraj	Bratislavský	11	3 812	71	1,86 %
	Trnavský	28	8 070	310	3,84 %
	Trenčiansky	26	6 342	106	1,67 %
	Nitriansky	37	7 838	577	7,36 %
	Žilinský	33	8 320	245	2,94 %
	Banskobystrický	41	11 134	1 625	14,59 %
	Prešovský	29	7 652	1 347	17,60 %
	Košický	29	7 058	1 090	15,44 %

Žiaci zo SZP navštevovali najmä vidiecke štátne plnoorganizované školy v Prešovskom kraji. V 14 školách evidovali 1 225 žiakov, čo predstavuje 20,16 %. V Banskobystrickom kraji evidovali najviac žiakov zo SZP v štátnych školách s vyučovacím jazykom maďarským. V 8 školách tohto kraja bolo 649 žiakov zo SZP (44,48 %) a v Košickom kraji navštevovalo 7 škôl s vyučovacím jazykom maďarským 148 (33,25 %) žiakov zo SZP. V cirkevných školách registrovali 84 žiakov zo SZP, z toho 53 v 2 školách Banskobystrického kraja. Kontrolovanú súkromnú školu takíto žiaci nenavštevovali. Údaje o žiakoch zo SZP v ZŠ sú uvedené v tabuľke č. 2.

Tabuľka č. 2

kontrolované základné školy v SR		celkový počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		234	60 226	5 371	8,91
z toho štátne školy		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		222	57 083	5 287	9,26
z toho	mestské	67	33 386	2 272	6,80
	vidiecke	155	23 697	3 015	12,72
	plnoorganizované	159	54 760	4 857	8,86
	neplnoorganizované	63	2 323	430	18,51
z toho cirkevné školy		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		11	2 895	84	2,90
z toho	mestské	10	2 820	84	2,97
	vidiecke	1	75	0	0
	plnoorganizované	10	2 755	84	3,04
	neplnoorganizované	1	140	0	0

z toho súkromné školy		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		1	230	0	0
z toho	mestské	1	230	0	0
	vidiecke	0	0	0	0
	plnoorganizované	159	54 760	4 857	8,86
	neplnoorganizované	63	2 323	430	18,51
z toho s VJM a VJM/VJS		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		34	4 887	1 070	21,89
z toho	štátne	33	4 794	1 070	22,31
	cirkevné	1	93	0	0
	súkromné	0	0	0	0

Výchovno-vzdelávacie výsledky

V školách bolo z celkového počtu žiakov zo SZP 1 299 neprospievajúcich, čo predstavuje 24,18 %. Komisionálne skúšky vykonalo 68 žiakov. V mnohých prípadoch sa žiaci na komisionálnu skúšku nedostavili. Dôvodom neprospievania boli najmä:

- nevyhovujúce podmienky na učenie sa vo viacdenných rodinách (starší žiaci často chodili s rodičmi pracovať, učebné pomôcky, ktoré dostali v škole, im zničili mladší súrodenci, alebo ich samotní žiaci, či rodičia predali)
- nezáujem rodičov o výchovno-vzdelávacie výsledky detí
- málo účinná spolupráca školy s rodinou
- vysoký počet zameškaných hodín pre zanedbávanie povinnej školskej dochádzky
- nedostatočná domáca príprava na vyučovanie vyplývajúca z nezáujmu o učenie
- pobyt v zahraničí
- zdravotné problémy.

Úroveň výchovno-vzdelávacích výsledkov niektorých žiakov negatívne ovplyvňovali vývinové poruchy učenia sa a správania. Zákonní zástupcovia žiakov väčšinou nemali záujem o odporúčané odborné vyšetrenie svojich detí v poradenských zariadeniach.

Hodnotenie a klasifikácia správania

Učitelia uprednostňovali v hodnotení pozitívnu motiváciu žiakov pochvalami za výborný prospech, vzornú dochádzku, slušné správanie, reprezentáciu školy v súťažiach, prácu v triednej samospráve, účasť v mimoškolskej činnosti, v športových súťažiach a angažovanosť v zberových aktivitách školy. Pochvaly udeľovali najmä žiakom na 1. stupni.

Výchovné opatrenia na posilnenie disciplíny boli častejšie ukladané žiakom 2. stupňa. Znížené známky zo správania mali žiaci za neospravedlnené zameškané vyučovacie hodiny, porušovanie vnútorného poriadku školy (sústavné rušenie vyučovacieho procesu, šikanovanie spolužiakov a učiteľov, podvádzanie, svojvoľné odchody zo školy, poškodzovanie školského majetku, krádeže).

Počet žiakov zo SZP so zníženou známkou zo správania na stupeň 2 – 242 (4,50 %), na stupeň 3 – 164 (3,05 %) a na stupeň 4 – 50 (0,93 %).

Dochádzka žiakov do školy

Žiaci zo SZP zameškali 530 166 vyučovacích hodín, z toho bolo neospravedlnených 99 913, čo predstavuje 18,84 %. Najčastejšími dôvodmi absencie žiakov na vyučovaní boli vysoká chorobnosť, časté lekárske vyšetrenia, rodinné dôvody, bezdôvodné zameškávanie vyučovania s vedomím rodičov, záškoláctvo, dočasná migrácia rodín za prácou do zahraničia, do iných obcí, prípadne do iných škôl. V niektorých prípadoch žiaci zabezpečovali chod domácnosti, starali sa o mladších súrodencov, o financie zberom železa a iných surovín, chystali drevo na kúrenie a pod. Rodiny žiakov dochádzajúcich zo vzdialenejších osád nemali dostatok finančných prostriedkov na cestovné lístky. Častým dôvodom absencie žiakov v zimných mesiacoch, najmä v Prešovskom a Košickom kraji, bola ich vysoká chorobnosť. V daždivom a chladnom počasí boli nedostatočne oblečení, nemali topánky, cesta z rómskej osady do školy bola neupravená. Rodičia po návšteve u lekára lieky pre deti nevybrali, deti neliečili a choroba sa často opakovala. Žiaci zameškávali vyučovanie aj v dňoch, keď ich rodičia preberali sociálne dávky. Vtedy sa nakupovalo oblečenie pre členov rodiny. Ak dieťa nebolo s rodičmi, oblečenie nedostalo. Zameškávanie vyučovania bolo časté aj z dôvodu ochorenia detí z nedostatočnej hygieny, či po napadnutí parazitmi.

Školské kluby detí (ŠKD) boli zriadené pri 200 ZŠ. Navštevovalo ich celkovo 11 880 žiakov, z toho 1 124 žiakov zo SZP (9,46 %). Napriek snahe riaditeľov škôl bolo percento návštevnosti žiakmi zo SZP pomerne nízke. Pre žiakov 1. – 4. ročníka bolo zriadených 466 oddelení, ktoré navštevovalo 11 880 žiakov, z toho 969 žiakov zo SZP, čo je 8,15 %. V 8 oddeleniach pre žiakov 5. – 9. ročníka bolo zapísaných 110 žiakov, z toho 13 žiakov zo SZP, čo je 11,8 %. Spoločných oddelení pre žiakov I. a II. stupňa bolo zriadených 48, navštevovalo ich 1 164 žiakov, z toho 142 žiakov zo SZP, čo predstavuje 12,19 %. Najviac žiakov navštevovalo oddelenia ŠKD pre 1. – 4. ročník v Banskobystrickom kraji. Rodičia využívali možnosť prihlásiť svoje deti do spojených oddelení, v ktorých boli mladší i starší súrodenci spolu a navzájom si mohli pomáhať (tabuľka č. 3). V zimných mesiacoch častejšie prihlasovali svoje deti do oddelení školských klubov najmä preto, aby sa mohli pripravovať na vyučovanie a tráviť voľný čas vo vykúrených priestoroch školy.

Tabuľka č. 3

kontrolované ŠKD		oddelenia pre 1. – 4. ročník			oddelenia pre 5. – 9. ročník			oddelenia pre I. a II. stupeň spolu		
		počet odd.	počet žiakov	z toho zo SZP	počet odd.	počet žiakov	z toho zo SZP	počet odd.	počet žiakov	z toho zo SZP
celkom v SR		466	11 880	969	8	110	13	48	1 164	142
kraj	Bratislavský	43	1 064	9	0	0	0	11	117	2
	Trnavský	66	1 496	105	1	19	0	0	0	0
	Trenčiansky	51	1 269	14	2	41	0	4	103	2
	Nitriansky	83	2 197	138	0	0	0	5	113	22
	Žilinský	36	868	38	0	0	0	2	40	9
	Banskobystrický	94	2 516	340	1	29	6	18	503	89
	Prešovský	33	957	141	0	0	0	4	180	11
	Košický	60	1 513	184	4	21	7	4	108	7

Medzi najčastejšie dôvody nízkej návštevnosti ŠKD patrilo nevyhovujúce autobusové spojenie v popoludňajších hodinách pre žiakov zo spádových obcí. Niektorí žiaci odchádzali domov hneď po vyučovaní, z dôvodu nezamestnanosti jedného alebo oboch rodičov. Starostlivosť v rodine o deti mladšie preberali často starší súrodenci. Matky na materskej dovolenke nevyužívali možnosť prihlásiť svoje dieťa do školského klubu. Niektorí rodičia nemali záujem o organizovanú činnosť dieťaťa v škole, ale i samotní žiaci neprejavovali záujem o túto formu trávenia voľného času.

Riaditelia škôl v snahe zvýšiť návštevnosť ŠKD ponúkali zákonným zástupcom žiakov rôzne výhody. Znížili výšku príspevku na úhradu nákladov za poskytovanú starostlivosť v školskom zariadení (v niektorých školách platili iba symbolický poplatok 20, resp. 50 Sk). V spolupráci s úradom práce, rodiny a sociálnych vecí zabezpečili pre žiakov zo SZP pobyt v ŠKD zdarma, príspevok na nákup učebných pomôcok a umožnili žiakom stravovať sa v školskej jedálni za symbolický poplatok 1 Sk. Poskytovali žiakom motivačný príspevok (štipendium) za dobrý prospech, umožňovali navštevovať súrodencom – žiakom I. a II. stupňa spoločné oddelenia školského klubu. ŠKD ponúkali žiakom pestrú činnosť v záujmových útvaroch, boli dobre vybavené hračkami, audiovizuálnou a výpočtovou technikou. Pod odborným dozorom vychovávateľov zabezpečovali prípravu žiakov na vyučovanie podľa individuálnych potrieb.

Mimoškolská činnosť

V kontrolovaných ZŠ pracovalo 2 764 záujmových útvarov, ktoré navštevovalo 45 034 žiakov, z toho 4 342 žiakov zo SZP, čo predstavuje 9,64 % (tabuľka č. 4). Žiaci pracovali najmä v útvaroch, v ktorých mohli prejaviť svoj talent a mentalitu (v hudobnom, výtvarnom, speváckom, literárno-dramatickom...), zručnosti (hasičskom, tkáčskom, poľovníckom, rybárskom...) a temperament (folklórnom, tanečnom, športovom...). Vhodná motivácia zo strany učiteľov, zaujímavé metódy a formy práce pozitívne ovplyvňovali účasť žiakov na mimoškolskej činnosti. K aktívnej práci motivovali žiakov najmä prezentácia na verejnosti, získanie uznania a ocenenia, ale aj možnosť zobrať výrobky domov ukázať ich rodine. Nízka návštevnosť mimovyučovacích aktivít bola podmienená nezaujmom o zmysluplné využívanie voľného času, nedostatočnou motiváciou a podporou zo strany rodičov. Niektorí žiaci sa do záujmového útvaru prihlásili, neskôr pre časté absencie, a nezáujem o činnosť, prestali krúžky navštevovať. Predmetových olympiád a vedomostných súťaží sa títo žiaci zúčastňovali len sporadicky. Napriek nižšiemu záujmu o mimovyučovaciu činnosť dosiahli niektorí v športových, výtvarných a iných súťažiach popredné umiestenia v krajských a celoslovenských kolách. Úspešní boli žiaci Trenčianskeho, Nitrianskeho, Banskobystrického, Žilinského a Košického kraja.

Tabuľka č. 4

kontrolované základné školy		počet záujmových útvarov	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
celkom v SR		2 764	45 034	4 342	9,64
kraj	Bratislavský	181	3 104	37	1,19
	Trnavský	160	2 492	65	2,60
	Trenčiansky	435	7 432	223	3,00
	Nitriansky	327	5 975	553	9,25
	Žilinský	666	9 819	1 164	11,85
	Banskobystrický	340	6 055	1 132	18,69
	Prešovský	377	5 963	967	16,21
	Košický	278	4 194	201	4,79

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov bola zameraná na budovanie dobrých vzťahov a dôvery rodičov voči škole. Rodičia boli zapájaní do príprav a organizovania školských aj mimoškolských akcií, do tvorby programu a aktivít Európskeho dňa rodičov, triednych aktivít, prednášok s odborníkmi, spoločných brigád pri úprave interiéru a areálu školy. V niektorých školách sa rodičia zúčastňovali pri príprave stravovacích desiatových balíčkov pre žiakov. Rodičovskej verejnosti poskytovali telocvične, internetový klub, organizovali kurzy na doplnenie základného vzdelania.

Vo väčšine škôl bola spolupráca so zákonnými zástupcami zložitá. Vzdelávacie a výchovné problémy žiakov sa riešili najmä počas konzultačných hodín s výchovným poradcom, osobným pohovorom so špeciálnym pedagógom, školským psychológom, niekde sa organizovali stretnutia aj za účasti sociálnej kurátorky. Učítelia sa snažili zlepšiť vzťahy osobnými návštevami v rodinách alebo prostredníctvom rómskych asistentov učiteľov. Aj napriek snahe bola spolupráca často neúspešná, stroskotala na nezaujme rodičov, ktorí do školy prichádzali, len keď potrebovali potvrdenie o návšteve školy, prípadne iné potvrdenia pre úrad práce, rodiny a sociálnych vecí.

Školy v záujme skvalitnenia výchovy a vzdelávania žiakov zo SZP spolupracovali s pedagogicko-psychologickými poradňami, ktoré diagnostikovali žiakov s poruchami učenia, správania priamo v zariadení, pomáhali v oblasti profesijnej orientácie žiakov, uskutočňovali pre nich besedy, prednášky a konzultácie. Prínosom pre žiakov boli aktivity realizované v spolupráci s centrami výchovnej a psychologickkej prevencie zamerané na rozvoj sociálnych vzťahov v triedach, prevenciu šikanovania a problémových javov. Výber ďalšieho štúdia uľahčovala žiakom spolupráca so strednými školami, ktoré ich oboznamovali s možnosťami vzdelávania formou podujatí prezentujúcich rôzne študijné odbory. Veľmi dobre sa rozvíjala spolupráca škôl s miestnymi knižnicami. Učítelia v nich realizovali vyučovacie hodiny, besedy, čo pozitívne ovplyvňovalo rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov. K podpore environmentálnej výchovy na školách prispievala spolupráca s mimovládnyimi organizáciami Daphne, Strom života, Slovenským zväzom ochrancov prírody a krajiny, nadáciou Greenpeace, Unicef. Dopravnú výchovu zabezpečovala školám miestna polícia, ktorá organizovala dopravné súťaže, besedy. S rómskym vzdelávacím centrom ROCEPO spolupracovali 2 školy v Prešovskom a niekoľko škôl v Banskobystrickom kraji. Na niektorých školách pracovali občianske združenia, ktoré poskytovali žiakom zo SZP finančné prostriedky na výlety, exkurzie a tvorbu projektov. Pri riešení problémov žiakov rómskej komunity poskytovali školám pomoc pracovníci komunitných centier formou návštev v rodinách a pohovorov s rodičmi.

Vo väčšine kontrolovaných škôl vytvárali priestor a podmienky na individuálny rozvoj osobnosti žiakov v oblasti sebaoznania, tolerance, upevňovania vzájomnej spolupatričnosti a sociálneho cítenia. Niektoré výchovno-vzdelávacie aktivity orientovali cielene na žiakov zo SZP so zámerom rozvíjať ich sociálne a vzdelávacie zručnosti a schopnosti. Závažné problémy súvisiace s dochádzkou, správaním či vzdelávacími výsledkami riešili prostredníctvom triednych učiteľov, asistentov učiteľa, výchovných poradcov. Zamerali sa na zlepšenie vzájomných vzťahov a komunikácie so zákonnými zástupcami žiakov. Poskytovali odborné poradenstvo, ponúkali pomoc formou dotácie na stravu, školské potreby, motivačný príspevok – štipendium za prospech. Výchovno-vzdelávacie aktivity, dotačné programy a prijímanie rôznych preventívnych opatrení smerovali k zabezpečeniu rovnakých podmienok vzdelávania pre všetkých žiakov školy. Pozitívne motivovali žiakov k pravidelnej školskej dochádzke a dosahovaniu dobrých študijných výsledkov s perspektívou pokračovať v štúdiu na strednej škole, či umiestniť sa na trhu práce.

Stredné školy

Úloha sa plnila v rámci komplexných inšpekcí na **70** stredných školách (31 gymnázií, 23 stredných odborných škôl, 9 združených stredných škôl, 7 stredných odborných učilíšť a učilíšť), čo tvorí 11,36 % zo siete stredných škôl v Slovenskej republike. Z nich bolo **11** škôl súkromných (gymnáziá a stredné odborné školy) a **6** cirkevných (gymnáziá). S vyučovacím jazykom slovenským a maďarským boli **3** školy, s vyučovacím jazykom maďarským **2**.

Kontrolované stredné školy navštevovalo **26 297** žiakov, z toho **909** zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP), čo predstavuje z celkového sledovaného počtu 3,45 % (podrobne v tabuľke č. 1). Výrazne najvyšší počet žiakov zo SZP registrovali v Košickom kraji, kde v 13 školách bolo 530 týchto žiakov (11,72 %). V Banskobystrickom kraji v rovnakom počte kontrolovaných škôl ich bolo značne menej, len 167 (3,31 %). Žiaci zo SZP v kontrolovaných školách Žilinského kraja neboli evidovaní.

Tabuľka č. 1

kontrolované stredné školy v SR		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	% z počtu žiakov
		70	26 297	909	3,45
kraj	Bratislavský	8	2 501	2	0,07
	Trnavský	9	3 315	57	1,72
	Trenčiansky	9	4 160	7	0,17
	Nitriansky	7	2 860	120	4,20
	Žilinský	6	2 118	0	0
	Banskobystrický	13	5 041	167	3,31
	Prešovský	5	1 780	26	1,46
	Košický	13	4 522	530	11,72

Cirkevné školy mali v evidencii 3 žiakov zo SZP (v Bratislavskom kraji 2, v Trenčianskom kraji 1), súkromné 6 žiakov (v Trnavskom kraji 5, v Košickom kraji 1). Kontrolované školy s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským uvádzali celkom 36 žiakov (v Trnavskom kraji 5 a v Banskobystrickom kraji 31), školy s vyučovacím jazykom maďarským 7 žiakov (v Košickom kraji 6 a v Nitrianskom kraji 1). Všetky kontrolované školy patrili k mestským subjektom (podrobne v tabuľke č. 2).

Tabuľka č. 2

kontrolované stredné školy v SR		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		70	26 297	909	3,45
z toho gymnáziá (G)		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		31	12 237	170	1,38
z toho	štátne	20	9 724	166	1,70
	cirkevné	6	1 840	3	0,16
	súkromné	5	673	1	0,14
	mestské	31	12 237	170	1,38
	vidiecke	0	0	0	0

z toho stredné odborné školy (SOŠ)		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		23	6 249	90	1,44
z toho	štátne	17	5 319	85	1,59
	cirkevné	0	0	0	0
	súkromné	6	930	5	0,53
	mestské	23	6 249	90	1,44
	vidiecke	0	0	0	0
z toho združené stredné školy (ZSS)		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		9	6 067	547	9,01
z toho	štátne	9	6 067	547	9,01
	cirkevné	0	0	0	0
	súkromné	0	0	0	0
	mestské	9	6 067	547	9,01
	vidiecke	0	0	0	0
z toho stredné odborné učilištia (SOU/U)		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		7	1 744	102	5,84
z toho	štátne	7	1 744	102	5,84
	cirkevné	0	0	0	0
	súkromné	0	0	0	0
	mestské	7	1 744	102	5,84
	vidiecke	0	0	0	0
z toho školy s VJM a VJM/VJS		počet škôl	počet žiakov	z toho žiakov zo SZP	%
		5	1 045	43	4,11
z toho	štátne	4	979	43	4,39
	cirkevné	0	0	0	0
	súkromné	1	66	0	0
	mestské	5	1 045	43	4,11
	vidiecke	0	0	0	0

Počet prijatých žiakov do 1. ročníka SŠ

V kontrolovaných školách bolo v školskom roku 2007/2008 do 1. ročníka prijatých 5 903 žiakov, najviac do gymnázií, najmenej do stredných odborných učilíšť a učilíšť. Najvyššie percento žiakov zo SZP z celkového počtu prijatých žiakov registrovali združené stredné školy – 9,26 % (podrobne v tabuľke č. 3).

Tabuľka č. 3

prijatí žiaci do 1. ročníka	celkový počet	z toho žiakov zo SZP
G	1 978	24
SOŠ	1 255	18
ZSS	1 720	165
SOU/U	444	41
nadstavbové štúdium v SOU a ZSS	506	16

Školská dochádzka žiakov denného štúdia

Kontrolované subjekty od začiatku školského roka do času konania inšpekcie vykázali 33 503 neospravedlnených hodín. Žiaci zo SZP sa na nich vo všeobecnosti nepodieľali vysokým percentom. Z neospravedlnenej celkovej absencie im patrilo 2 746 hodín (8,19 %). Školská dochádzka mnohých bola príkladná. Počet neospravedlnených hodín žiakov zo SZP bol v jednotlivých kontrolovaných školách značne rozdielny, bez priamej závislosti od druhu školy. Najvyšší prináležal týmto žiakom v Košickom kraji. Neospravedlnených mali 2 078 hodín (75,7 %) a vysoký počet neospravedlnenej absencie (252 hodín) mali aj žiaci zo ZSS v Banskobystrickom kraji. K prvoradým dôvodom vykazanej neospravedlnenej absencie žiakov zo SZP patrilo nezaujím o štúdium a z neho vyplývajúce záškoláctvo, neraz podporené i ľahostajným prístupom rodičov k vzdelávaniu svojich detí. Častým dôvodom boli rovnako oneskorené príchody na vyučovanie alebo svojvoľné odchody z vyučovacích hodín, nepredloženie ospravedlnenia v určenom termíne, neúčast' na povinných školských aktivitách. Uvedené skutočnosti mali vplyv aj na slabé **študijné výsledky** týchto žiakov. Neprítomnosť v škole bola v niektorých prípadoch zavinená finančnými problémami v rodinách.

Stredné školy v triednych knihách nevedú dôvody neúčasti žiakov na vyučovaní, preto nedokázali udať všetky indikátory ovplyvňujúce školskú dochádzku. Ospravedlnenia žiakov patria do kompetencie triednych učiteľov.

Výchovné opatrenia na posilnenie disciplíny

V súlade so školskou legislatívou využívali stredné školy na posilnenie disciplíny celú dostupnú škálu výchovných opatrení. Najčastejšími dôvodmi pre ukladanie výchovných opatrení žiakom zo SZP boli neospravedlnená absencia a porušovanie školského poriadku nevhodným správaním, fajčením v školských priestoroch, nenosením učebných pomôcok, neplnením pokynov pedagógov. Rozhodnutia o podmienenej vylúčení zo školy boli udelené najmä pre použitie alkoholu na školských podujatiach a pre vysoký počet neospravedlnených absencie. V mnohých kontrolovaných školách bolo správanie žiakov zo SZP bezproblémové.

Spolupráca školy

Triedni učitelia, ale najmä výchovní poradcovia, vo väčšine kontrolovaných škôl vytvárali dostatočný priestor pre účelnú aktívnu komunikáciu s rodičmi, s rôznymi odbornými inštitúciami a organizáciami. Prevažne účinne realizovali prevenciu problémových javov, v prípade zistených nedostatkov prijímali primerané opatrenia na ich odstránenie. Zväčša efektívne zabezpečovali kontakty s pedagogicko-psychologickými poradňami alebo so zariadeniami špeciálno-pedagogického poradenstva, ktoré zaistili žiakom individuálnu i skupinovú odbornú pomoc. V prípade vážnejších problémov spolupracovali s centrami výchovnej a psychologickkej prevencie, kontaktovali príslušné úrady i políciu, realizovali osobné návštevy v rodinách. V niektorých kontrolovaných školách si výchovní poradcovia nie úplne zodpovedne plnili úlohy v otázkach výchovy a predovšetkým v oblasti prevencie.

Viacere školy pozitívne hodnotili záujem rodičov o spoluprácu a jeho prínos pre zlepšenie správania i študijných výsledkoch žiakov. Získať pozornosť rodičov sa snažili aj ich zapájaním do rôznych školských aktivít. Realizovali športové podujatia, akadémie, dni otvorených dverí. Niektorým školám sa napriek vyvinutému úsiliu nedarilo v kontaktoch, ani v spolupráci s rodičmi problémových žiakov. Dôvody nedostatočnej komunikácie so zákonnými zástupcami žiakov zo SZP spočívali z pohľadu riaditeľov škôl v neochote a ľahostajnosti. Príčinou bola neraz i neuspokojivá sociálna situácia rodiny, niekedy pocity menejcennosti a hanby zo zlyhania vo výchove, inokedy bola dôvodom väčšia vzdialenosť školy od bydliska a nedostatok finančných prostriedkov na cestovné náklady. Absencia

kontaktov sa často prejavila v prípadoch, keď žiaci pochádzali z neúplných rodín, alebo rodičia pracovali v zahraničí.

Školy svojich žiakov zapájali do humánnych a prosociálne orientovaných aktivít, do aktivít občianskych združení a rôznych mimovládnych organizácií, snažili sa zaangažovať ich do práce na projektoch, organizovali výmenné výchovno-vzdelávacie a kultúrne podujatia so školami podobného zamerania v zahraničí. V združenej strednej škole v Prešovskom kraji žiakom zo SZP umožnili účasť na výmennej akcii bez finančného zaťaženia rodičov. V strednej odbornej škole v Trnavskom kraji niektorí žiaci zo SZP dosahujúci dobré vzdelávacie výsledky a zanedbateľnú mieru absencie na vyučovaní získali štipendijný študijný pobyt určený pre žiakov zo SZP na obdobnej škole v zahraničí. Gymnázium v Banskobystrickom kraji spolupracovalo so Združením mladých Rómov na Slovensku a výchovný poradca školy sa podieľal na realizácii projektu MŠ SR Podpora integrovaného vzdelávania Rómov. Prínosom bolo vzdelávanie učiteľov školy v oblasti tvorby metodických materiálov a projektov k integrácii Rómov, najmä so zameraním na využívanie voľného času. Napriek tomu zo zistení z komplexnej inšpekcie v uvedenej škole vyplynulo, že školské a mimoškolské aktivity s pozitívnym vplyvom na kvalitu výchovy a vzdelávania žiakov absentovali.

Väčšina kontrolovaných škôl cielene vytvárala priestor a podmienky na individuálny rozvoj osobnosti **všetkých svojich žiakov** v oblasti sebapoznania, upevňovania vzájomnej spolupatričnosti a sociálneho cítenia. Rovnako svoje aktivity školy špecificky neorientovali len na žiakov zo SZP. Vzniknuté ťažkosti súvisiace s dochádzkou, správaním alebo so vzdelávacími výsledkami sa snažili riešiť prostredníctvom triednych učiteľov, výchovných poradcov, vytváraním pozitívnych vzťahov a sústavných kontaktov so zákonnými zástupcami, zabezpečením odbornej pomoci, a to bez ohľadu na skutočnosť, z akého prostredia pochádzali žiaci s takýmito problémami.